

46512

g. Kanjca Marija

Govor

prečastitega gosp. korarja Petra Urha pri slovesnosti, ki se je tretjo nedeljo po Binkoštih, to je 9. rožnika 1872 obhajala pri sv. Petru v Ljubljani v spomin, da je bila pred 400 leti cerkev sv. Petra od Turkov požgana, pa zopet od gorečih kristjanov zidana.

To lepo slovesnost ste bile na predlog meščana gosp. Jož. Regali-a s porazumljenjem št. peterskega fajmoštra napravile obé katoliški družbi. Velika cerkev sv. Petra je bila natlačena pobožnih vernikov. Družba je bila namestovana po gr. Wurmbbrandu, dr. Kostu in drugih odbornikih. Pred vélikim altarjem lepo opravljene cerkve se je vila zala nova zastava katoliške družbe. Ob devetih prične véliko slovesno mašo prečast. gospod kanonik Fr. Kramar med obilno azistencijo. Po evangeliju pa je prečast. gosp. kanonik Peter Urh v mojsterskem govoru preslavljaj serčnost in nepremagljivo junakost naših očetov v neštevilnih bojih zoper prisežene sovražnike keršanskega imena, kervoločne Turke, in pa njih terpljenje o vsilovanji luteranskega krivoverstva. Vsa cerkev je bila, ne rečemo ginjena, ampak naj globokeje pretresena pri naštevanji zgodovinskih dogodb.

Ne dvomimo, da udom katol. društev bode vstreženo, ako zanje govor posebej natisnemo, ker je poducljiv in ves priméren današnjemu času. — Nasleduje govor.

Pomnite dél svojih očetov, ki so jih storili svoje dni; in prejeli bote veliko slavo in večno ime. I. buk. Makabejcev 2, 51. Tako je opominjal duhoven Matatija na smertni postelji vse Jude.

Lepa je keršanska navada, da zvečer molimo na čast sv. Florjanu, da bi na njegovo priprošnje nas ljubi

J. Dshovnik

1

030023120

Bog obvaroval večnega in časnega ognja. Pravim: večnega ognja! Zakaj gotovo si ne želimo, da bi sodnji dan stali na levi strani Kristusovi, ter mógli zaslišati strašne besede: Poberite se spred mene, prekleti! v večni ogenj, kateri je pripravljen hudiču in njegovim angelom (Mat. 25, 41.); in ker sv. Pavel pravi: Strašno je pasti v roke živega Boga (Hebr. 10, 31.); sv. Marka pa piše: Njih ogenj ne ogasne. — Zato prosimo, da bi nas ljubi Bog na prošnjo sv. Florijana obvaroval večnega ognja.

Prosimo pa tudi, da bi nas Bog obvaroval časnega ognja, ker strašno je, ako po nesreči, ali zanikernosti, ali brezskrbnosti, ali pa po hudobni volji nastane kak požar. Ravno lansko leto so nam časniki veliko pripovedovali od strašnih požarov, tako p. l. od ognja v ameriškem mestu Čikagi, kjer je požar v malem času celo tretinjo lepega mesta pokončal; ali od ognja, ko so se ob letinski suši vžgali gozdi in travniki. Obdani od ognja in dima so mógli ljudje do glave bežati v ondi tekočo vodo, da so tako oteli svoje življenje.

Strašno je bilo tudi brati o Parizu, ko so ga Prusi bombardirali in ognjene krogle metali v mesto. Na mnogih krajih je ogenj vstal. Ali še strašnejše je bilo, ko so sami francoski komunci (rudečkarji) jeli cele verste hiš zažigati. Petrolej so po kletih in po hišah razlivali in potem zažigali. Vsak si lahko misli, kakšen požar da je mogel biti.

Zapisniki, morebiti tudi kaki spominki teh požarov bodo še čez več sto lét vnukom oznanovali, kaj da so terpeli njih očetje. Ravno tako, čast. Šentpeterčani, najdem v Vaši fari dva spominka, ktera nam naznanujeta, kaj so terpeli naši očetje, pa tudi, kako da so se slavno in keršansko obnašali. Mala sta spominka, marsikteri zmed Vas se za nju morebiti še zmenil ni. Eden teh spominkov je mala kamnitna ploša, vzdana v steno pri desnih vratih te cerkve. Ona nam pravi, da 3. junija 1472 je bil Turk lepo Šentpetersko cerkev požgal. Je tedaj ravno 400 lét, kar se je to prigodilo in to je bil vzrok, zakaj da ste katoliška in katol.-politiška družba napravile to slovesnost. Zakaj akoravno so Turki staro

cerkev požgali, vendar so Vaši očetje še lepši cerkev postavili. Ta lepa hiša Božja, ktera zdaj stoji na nekdanjem pogorišču, je Vam vnukom živa in sveta priča pravega keršanskega duha Vaših starodavnih očetov. Pa ravno to nam pred oči stavlja drugi spominek, kateri je postavljen unkraj Šentpeterskega mosta. Tu vidiš kamniten križ, postavljen od ljubljanskih mestjanov v hvaležen spomin, kako so se kovaški mojstri verlo obnašali ob času luteranstva.

Sklenil sem zato v današnji pridigi Vam, čast. Šentpeterčani, in Vam drugim čast. poslušavcem iz zgodovine 15. in 16. stoletja pred oči staviti, koliko da so naši nekdanji očetje terpeli, pa tudi Vam v spodbudo povedati, kako da so se serčno branili mohamedanstva in luteranstva, ter ohranili, kar jim je bilo nar bolj pri sercu, in kar je nar večí zaklad — sv. vero.

Začnem pa v imenu Jezusa, v čigar imenu so se tudi naši očetje bojevali. —

I.

Dva huda sovražnika sta bila, ktera dva sta v 15. in 16. stoletju hotla vzeti sv. vero našim očetom. Eden je prišel od juga, drugi od severa. In ktera sta bila ta dva sovražnika? Zgodovina pravi: Ta dva sovražnika sta bila: A. mohamedanstvo in B. luteranstvo. Turki so hotli spraviti v naše kraje mohamedanstvo; Luter pa luteranstvo.

Govoriti moram tedaj A. od Turkoŵ, a) sploh, potem hočem opomniti, b) kako so ti po naših krajih ravnali, pa tudi kako da so c) naši očetje se prizadevali jih odgnati.

a) Kaj pravi zgodovina od Turkoŵ sploh? Od kod so prišli? Turki so prišli iz Azije. Že po naravi so bili prederzni ljudje; pa vera, ktere so se bili poprijeli, bila bi mogla tudi manj pogumno ljudstvo vžgati. Verovali so namreč, da je človeku vsaka reč, in tedaj tudi čas smerti nespremenljivo namenjen, tako, da ga mora ravno takrat doseči, naj bo že tu ali drugelj, in da bi bil on, kdor v boji pade, tisti čas. tudi umerl, ako bi bil prav

doma v svoji hiši ostal. Vsak iz tega lahko razvidi, da so Turki s takimi mislimi skor brez strahú šli v boj, in tedaj toliko ložej sovražnike premagali. Tudi jim je njih vera zapovedovala bojevati se tako dolgo, dokler najvišega Boga in preroka Mohameda, začetnika mohamedanske vere, ne spoznajo vsi narodi. Tedaj so se Turki bojevali z vso serditostjo, katero ima kdo, kadar se njegovi veri ograje postavljajo. „Allah in Mohamed!“ bilo je njih kričanje, kadar so v bitvo šli; Allah in Mohamed! se je tudi v bitvi razlegalo in je trudne z novim ognjem navdajalo. Ta navdušenost je od prvega do zadnjega vodila vso vojsko in ni se čuditi, da so deželo za deželo hitro dobili, narod za narodom užugali, in do leta 1400 po eni plati prederli jo do Ogerskega in po drugi do slovenskih dežel naših očetov. Človek bi mislil, da bodo zdaj zadovoljni, ko so vendar nar lepši kraje v svojo last dobili. Ali to ni bilo tako!

b) Ko je turški sultan Amurat Ogre potolkel, potem pošlje vodja Ahmed-beja (poglavarja) s 25.000 Turki v zapad, da bi se tudi tukaj razširila turška oblast. Ahmed-bej se vzdigne z armado, koraka ob Dravi gori, in spomladi leta 1418 grozovito plane čes slovensko-štajersko zemljo. Mesto Radgono najpred napade — trikrat napravi naskok, — pa vse trikrat je od ozidja odtiran. Vidši, da se mesta ne more polastiti, ga zapusti in začne po okolici mandrati, žgati in moriti, da je bila dežela krog in krog na dni hoda pokopališču in požarišču enaka.

Zdaj se vzdignejo in iz Koroškega, Kranjskega, Štajerskega in Hervaškega deró slovenski junaki na lipniško polje. Hud boj vstane, tako dolgo ni določen, dokler ne pade Ahmed-bej, zadet s sabljo Frankopana, vodja Hervatov. 16.000 Turkov je obležalo in kateri so v begu se hotli oteti, so bili od Radgoncev in kmetov pobiti.

Čez 13 lét zopet pride iz Bosne 20.000 nevercev, in skoz Hervaško vdarijo pervikrat na Kranjsko. Metliko napadejo in jo premagajo. Više in više divjajo, ropajo in požigajo. Zdaj se zbere 4000 Kranjcev — malo število, ali s toliko večí serčnostjo Turke napadejo in

jih premagajo. Rop, vjetnike, več tisuč pobitih popustivši na bojišču, beže Turki neprenehoma do bosniške meje.

Homatije in razpertije na Hervaškem Turka čez 40 lét zopet iz Bosne privabijo, in ko je Hervate premagal, namesto v Bosno nazaj gre čez Kolpo na Kranjsko. Da bi ložej ropal, razdeli svojo armado na tri trume, ktere se potem po celi deželi razlijó. Ravnanje vseh trum bilo je enako; koder so hodile, davile so starčke, skrunile žene in deklice, mladenče vlačile v sužnost, božje veže požigale itd. Ena truma je hotla Ljubljano premagati, kar ji je pa spodletelo; toraj je vihrala naprej gori do Preddvora. Druga truma se je Metlike lotila in je po Krasu do Hrušice prihrula. Tretja truma je mahnila proti Novemu mestu. Ljubljanski stanovi in drugi Slovenci se oborože in kmalo pelje Hohenwart 20.000 Slovencev nad Turke. Pa oni se nevarnosti umaknejo in nagloma v Bosno utekó. Več kot 9000 vjetih so sabo gnali, in med njimi 500 tako čverstih mladenčev in deklic, da jih Vej-Bej v prijeten dar pošlje sultanu. Število tistih pa, ktere so Turki pobili, presešlo je 6000.

Že čez 2 leti so nevérniki zopet prirojili in divjaje gori do Iga prišli. Naj večo škodo so bili storili, ker so memo Zatičine gredoči ondotni prelepi samostan razdjali. —

Kakor listja in trave pride nevernikov zopet l. 1472 na Slovensko; vse Dolensko je poplavljeno in pomendrano razun taborov, ki se branijo, in gori se vali turška armada proti Gorenskemu, da bi vzela glavno mesto Slovincem. (Tu morem opomniti, da je bila takrat Ljubljana z močnim zidovjem obdana. Stare razvaline nam še zdaj kažejo nekdanje terdnjave. Le Poljane in Šentpetersko predmestje je bilo zunaj obzidja.) Z divjo navdušenostjo Turk pride, začne naskakovati, predere v Šentpetersko predmestje in na Poljane, in zažge lepo Šentpetersko cerkev — pa v notranje mesto ne more. Močne nakope sicer si napravi potem v dobljenih ulicah, kakor si tudi pri Šiški in za sv. Krištofom lezišče naredí. Pa nagloma planejo zopet Ljubljančani na armado. Turke najpopred iz Poljan preženó, potem pa

tudi Šent Peter otmejo. Vsi prestrašeni take serčne branitve se neverniki vzdignejo, svoje tabore pri Šiški in za sv. Krištofom popusté in nazaj v Bosno pobegnejo. To zmago so potem Ljubljančani vsako leto obhajali velikonočni ponedeljek unkraj sv. Krištofa v nekdanji Lovševi jami.

Pretečeni ponedeljek je bilo toraj ravno 400 lét, ko so bili Turki Šentpetersko cerkev požgali. Pa Vaši očetje, polni keršanskega duha, postavili so na pogoriše še lepši cerkev, to hišo Božjo, v kateri se danes mi znajdemo in se s hvaležnim srcem njih spominjamo.

Še vse druge nadaljne turške vojske Vam popisovati, ni moj namen, le ob kratkem naj opomnim, da prišli so Turki še čez 20krat v slovenske kraje, šli skoz Kranjsko na Koroško, se tamkej bili pri Celovcu in Velikovcu, pri Terbižu in Beljaku. Šli so večkrat na Štajersko, se vojskovali pri Brežicah. Obiskali so tudi Notranjsko, ropali po Pivki, šli do Gorice, in obiskali lepo vipavsko dolino. Leta 1492 se zopet podajo skozi Dolenško in Notranjsko proti rodovitni vipavski dolini. Slovenci pozvedó, da mislijo Turki proti Hrušici iti in tu jih v goščavi pričakujejo in napadejo. Le malo jih ubeží. Pa naslednje leto prestrašno pritulijo neverci, da bi pomor svojih bratov maščevali. In zdaj poslušajte, kakšno da je bilo ravnanje Turkov. Zgodovinar pravi: Na Kranjskem so po živinsko ravnali z ženami in devicami, 15 po sto let starih mož so po strašnem terpinčenji pomorili, mnogo duhovnov zadavili, enega duhovna še celo od altarja proč potegnili in ga umorili; svete hostije so po tléh potrosili, in iz procesij norčevaje se so krog vasi na drogih nataknjene otročje glave nosili. Na več krajih so Turki cele sklade naredili iz človeških glay, okoli kterih so plesaje divje veselice obhajali. Človeško kri so vriskaje iz cerkvenih posod serkali. Gostili so se s človeškim mesom in svojo obleko so imeli s človeškimi čevi prepasano. Pokončali in požgali so pa toliko, da ni povedati; samo v enem letu še čez 100 vasi. Koliko mladenčev, deklet in otrok so pa odpeljali, kdo zamore to vediti? Kar je pa nar bolj žalostno, je

to, da ti so mógli vero zapustiti, mohamedani postati in kakor janičarji potem zoper svoje sorodnike se vojskovati. In kje so zdaj njih duše? O mohamedanstvo, koliko hudega si ti napravilo na slovenski zemlji!

c) Da se pa še več hudega ni zgodilo, se imamo zahvaliti svojim očetom, kateri so se tako hrabro bojevali zoper Turka, ter nam tako ohranili nar dražji biser, nar lepši zaklad — sv. katoliško vero. Res da od začetka niso bili Slovenci vajeni s Turkom se vojskovati. Ali kmalo so se prepričali, da jih le lastna moč more oteti, ker je imela Avstrija na drugih krajih preveč opraviti, da bi bila tudi tu pomagala. Pogum prešine vsaktero serce, več se ne boje turških navalov. Ko so se Turki prvi slovenski vasi bližali, zažgali so prebivavci na bližnjem hribu germado, in to znamenje je šlo od hriba do hriba po vsih krajinah slovenskih, da se je tedaj po teh germadah kmalu zvedil po vsi deželi napad Turkov. Pod vodstvom deželnih stanov so se potem prebivavci vzdignili, in vsi hiteli tje, kjer je nevarnost pretila. Kervava sprejetev sovražnika čaka. In ako je tudi kaka posamezna vas napadena, bila je tudi takrat zmaga gotova. Takrat so jeli namreč Slovenci z zidovjem obdajati pokopališča in cerkev. Kadar so Turki prišli, znesli so ljudje svoje blago in premoženje na pokopališče, otroci in žene so šli v cerkev molit, in možje in mladenči pa so se postavili za tabor; pod njimi goré njih hiše, ki so jih Turki zažgali; za njih herbtom je cerkev, ki hrani svete skrivnosti njih vere, ki jim hrani zdaj tudi žene in otroke, katero hočejo z vsem, kar jim je v njej svetega in dragega, Turki požgati. Vse to obudi v vsih sercih pogum za naj stanovitnejšo in najserditejšo bran, in tako z Božjo pomočjo premagajo sovražnika, ter ga odpode.

Bitva pri Brežicah l. 1480 nam nadalje kaže, da med tem, ko so Turki v vojski „Allah-a“ in „Mohameda“ klicali na pomoč, so naši očetje v Jezusa stavili svoje zaupanje. Poslušajte! Bilo je zvečer, ko se Turki pri Brežicah prikažejo. Zdaj zbere Šemberk Slovence, ter jim pové, kako težak bi bil boj s toliko močnejšim

sovražnikom po dnevu; kako lahko bi v primeri pa po noči bilo Turka zalesti in razkropiti, in opominja jih, do polnoči tiho ostati, ko bo pa dvanajsta zaklenkala, vzdigniti se in z besedo: „Jezus“ pričeti napad na neverce; „Jezus“ naj bode tudi njih znamenje v boji, da se bodo v temoti poznali in brata od Turka ločili. — To jim je razodel Šemberk, in zadovoljna vojska po ležišču poseda, in zaznamovane ure pričakuje. Ure tekó, čas beží, zdaj udari znamenje napada — dvanajsta ura. Tiho se vzdignejo kristjani, gredó brez šuma, dokler ni tabor nevercev pred njimi. „Jezus! Jezus!“ zagermí zdaj stoterno iz gerla Slovencev in začnè se pokončaven poboj, v katerem se oistre sablje v turških tilnikih prestrašno verté in kerhajo. Zmaga je dobljena, veliko tisuč mrtvih je na borišču popadalo; le malo jih pride v Bosno nazaj.

Pa tudi po zadobljeni bitvi niso naši očetje pozabili se zahvaliti Njemu, kateri je prav za prav vojni vodja, to je Bogú. Hasan paša, oblegovavec Siska, je bil od Andreja Turjaškega premagan in poslednjič v Šavi utone. Neizrečeno obilno ropá, med drugim samo 39 velikih topov, ostalo je Slovincem v rokah. Dobili so tudi plajš pašatov, in ta je bil iz hvaležnosti poslan v Ljubljano, in tu v mašni plajš prenarujen, in še zdaj se na dan sv. Ahacija, ko so bili naši očetje zmago zadobili, v njem sv. maša opravlja v stolni cerkvi.

Tako so se naši očetje zoper Turka bojevali in zdanjikrat pri Petrinji l. 1596 moč bosniških turkov ukrotili. In na to pravi zgodovinar: Večna hvala še unkraj groba tedaj vam, preslavni očetje — neužugani vitezi! vaša hrabrost in vaša domoljubnost je obvarovala, da niso slovenske zemlje postale rop Turkov in slovenski narod sužnji hlapec nevercev; da ni stare vere zgubil in se še vedno namesto polomesca znamenje sv. križa sveti v solčnih žarkih na zvonikih in cerkvah slovenske zemlje.

B. Turk še ni bil popolnoma premagan, in že proti druga nevarnost našim očetom in njih sv. veri. In ta sovražnik prišel je od severa. Luteranstvo, tako imeno-

vano od novega začetnika Martin Lutra, jelo se je vedno bolj razširjati in prišlo je tudi na Slovensko. Okoli leta 1540 je bil ljubljanski kanonik Primož Trubar najpred začel v Ljubljani novo vero v nemškem in slovenskem jeziku oznanovati, in ker jih je tukaj kmalu mnogo na svojo stran dobil, šel je tudi na kmete, kjer so imele njegove novoverske pridige mnogo poslušavcev. Najpred in z največi vpaljenostjo sprejeli so mogočni, bogati in žlahtniki njegove nauke. Pa zakaj? Zato, ker je bilo po novi veri ložej živeti. Največi vzrok pa je bil gotovo ta, da so, ker po novi veri duhovni nobene posesti niso smeli imeti, teh posest žlahtniki poželeli in se jih tudi po odpovedi od stare cerkve na mnogo krajih polastili. Pa tudi luteranski pridigarji in spisi, ki so se iz Nemškega dobivali, spodkopavali so katoliško vero ne le po vseh gradovih, temuč tudi večidel po mestih. Prišlo je tako deleč, da že leta 1555 deželni stanovi iz kranjske, koroške in štajerske dežele sporočé cesarju, da so vsi stari nauk zapustili in prosijo, da bi smeli novo vero očitno po luteranski navadi spolnovati in spoznavati.

Sreča za našo lepo domovino, da je ravno takrat škofov sedež zasedal mož, ki je bil sicer sin revnih Kraševcev, pa z dušnimi zmožnostmi obilno obdarovan. Zapustil je slaven spomin, še celo nemški pisatelji ga med perve zvezde takratnih katoličanov štejejo. Bil je tudi spovednik cesarja Ferdinanda I. Ta škof je bil Urban Tekstor. Pred vsem se je prizadeval z najlepšim izgledom, z varčnostjo, pravičnostjo, z bogaboječnim življenjem škofovemu sedežu spoštovanje in svitlost pridobiti. Izgled škofov prešine tudi druge katoličane; zveste poterdi v gorečnosti, omahajoče zopet k stanovitnosti spodbode. Pa ravnanje škofovo vpaljene luterane le še bolj razdraži, sklenejo si novih pridigarjev dobiti, da bi se ne ustavljali le zopet krepkejšemu katoličanstvu, temuč da bi se nova vera še dalje po kmetih tudi ondi širila, kjer ni bila dozdam celo nič ali le malo znana. Pa škofa Urbana tudi tako napredovanje sovražnikov ne spravi v obup; kolikor večje je število in oblast

luteranov, s toliko večim navdušenjem se jim tudi on nasproti postavi. On sam se podá v novoverni Kranj in tu vpričo velike množice, ki se je bila na somenj zbrala, tako preserčno govori, da ginjeno ljudstvo zopet priseže na staro, katoliško vero. Zastonj ga luterani na vse strani ovirajo in mu celo s smertjo žugajo, ako od svojega spreobračanja ne odstopi. Ako bi bil dalje živel, ni dvomiti, da bi se nova vera nikdar ne bila tako dolgo držala na Slovenskem. Umerl je l. 1558 v nekem nemškem mestu, kamor je mogel iti s cesarjem Ferdinandom. Bilo je po zimi, ko je tje prišel; njegov prihod razdraži luteranske prebivavce tako, da sklenejo umoriti ga. Polijejo stopnice do njegovega stanovanja z vodo; po noči voda zmerzne, in škofu, ki drugi dan izide, se spoderkne in kmalu po padcu umerje.

Po njegovi smerti se je jela krivovera zopet širiti in zdelo se je, kakor da bi bila katoliška vera skoro popolnoma že zadušena. Pa katolištvu na srečo pride na stolico ljubljanske škofije Tomaž Kren, rojen v Ljubljani, toraj na slavo Vam Ljubljančanom, ki ga svojega rojaka imenujete. Bil je ta škof z vsemi lastnostmi cerkvenega pastirja prav obilno obdarjen, navdušen apostelj katoliške vere. Ko Tomaž Kren leta 1597, toraj eno leto poprej, ko so se Kranjci zadnjikrat s Turkom topli, škof postane, prizadevali so se ravno stanovi na vso moč, tudi ostanke stare vere preveriti in tako zopet narod v novi veri zediniti. Pa kmalu se čuti viša moč, ki katoličanstvo oživlja. Deželnim stanovom stopi Kren sam nasproti in s svojo krepostjo in zgovornostjo cela dva mesca zbor zaderžuje, da ne dela novih, za katoliško vero nevarnih sklepov. Potem se loti spreobrniti glavno slovensko mesto, dobro vedoč, če se tukaj njegov trud pospeši, da posnemal se bode tudi po deželi zgled glavnega mesta. Zato uči tu skoro neprenehoma, in v svojem prizadevanji se ne méni, ali je zjutraj, ali opoldne, ali tudi temna noč; vsak čas, vsaka ura mu je enaka, če se more le kaj storiti za sveti namen. Kamor pride, obsuje ga večidel serdita novoverna derhal, pa ko njega čuje, njegove dokaze sliši, ostermi

in je večidel zopet stari veri pridobljena. Njegov tehtni, iskreni govor, za sv. vero žareče oko, pred vsem pa nepremagljiva moč resnice spreobrne mnogokrat v eni uri na stotine odpadlih in roka skrivnega morivca, tako pravi pripovedka, zastane in oterpne, ko zagleda Krena, ktereга si je namenil prebosti. V kratkem je Ljubljana zopet nad polovico katoliška in slavni škof v novo po ulicah pelje častitljivo procesijo po dolgem prestanku takega obhajanja in jo vkljub upiranju luteranov srečno doverši v znamenje spreobrnjenja pervega domačega mesta. Obhajala se je ta procesija na dan presv. Rešnj. Telesa, in ljubljanski kovači, za katolisko vero nar bolj vneti, so škofa s kladvom v roki branili zoper upiranje luteranov. Ravno na tem kraju, kjer zdaj unkraj Šent-peterskega mosta kamnitni križ stoji, so neki luterani škofa napadli, kovači pa ga srečno obvarovali. V posebno hvalo je bila pozneje kovačem podeljena ta čast, da so pri procesiji smeli nebo nositi in svetiti. Ljubljanski katoliško misleči mestjani pa so v spomin zgoraj omenjene prigodbe križ postavili.

Kakoršno v Ljubljani, takošno je bilo škofovo ravnanje tudi po drugih slovenskih mestih in krajih. Povsod dela enako neutrudeno od jutra do večera. Dostikrat je do terde noči tešč; peš popotovati mu ni bilo težava; kozarec mleka je bila včasih skozi več dni njegova edina jed in pijača in terda klop ali še terši kamen njegovo počivališče. Da bi se zadržki v spreobračanju odstranili, torej si prizadeva novoverske pridigarje, ki so ljudstvo motili, odpraviti iz dežele. V zatiranju krive vere mu je Ferdinand, sin in naslednik Karolov, močno naroko šel, ter l. 1598 vsem luteranskim pridigarjem ukazal iz dežele iti.

Vse to je pripomoglo, da je spreobrnjenje luteranov bilo tako popolnoma, da že l. 1620 ni bilo več nobene novoverne vasi ali ulice na Slovenskem. In zato se nam je zahvaliti takratnim avstrijskim vladarjem, zvestim katoliškim Slovencem, posebno pa škofoma: Urbanu in Tomažu, katerih besede so kakor blisk terdovratne povsod omečile, in v novovernem mraku blodeče razsvetljevale.

Sta toraj ta dva moža svitli zvezdi, na kateri sme vsak katoliški Slovenec gledati z občudovanjem in hvaležnostjo. Da naši očetje niso v luteranstvu ostali in da se tudi mi v teh zmotah ne znajdemo, za vse to se imamo za Bogom zahvaliti možem, ki so se za vero tako ju-naško borili. Večna slava njim!

II.

Slišali ste, kako so se v 15. in 16. stoletji naši pre-slavni očetje zoper mohamedanstvo in luteranstvo ne-prestrašeno borili in branili. In zdaj Vam preč. poslu-šavci zakličem v spomin besede duhovna Matatija, ktere je govoril umirajoč vsem Judom: „Pomnite del svojih očetov, ki so jih storili svoje dni.“ Vedno si pred oči stavljajte zgled svojih očetov in po njem ravnajte. Ker to je sveta želja naših umerlih očetov, da bi tudi mi skerbeli ohraniti to, za kar so se oni toliko borili in še celo svojo kri prelivali. Iz groba ven nam kličejo danes na ves glas:

1. Vere se deržite, 2. očitno jo spoznavajte, 3. po nji živite in 4. svoje dolžnosti dopolnovajte!

1. Pred vsem nam priporočajo: Vere se deržite! zakaj brez vere ni mogoče Bogu dopasti. (Hebr. 11, 6.) Edino prave vere se deržite, ker sv. Pavel piše Efe-žanom: En Gospod, ena vera, en kerst (4, 5.) Edino zveličavne vere se deržite; zakaj Jezus sam je rekel: „Kdor veruje, bo zveličan, kdor pa ne veruje, bo po-gubljen.“ (Mark. 16, 16.) To vero moramo ohraniti, ker ona je nar dražši igla, naš nar lepši zaklad. Sv. Av-guštin sam pravi: „Ni bogastva, ne zaklada; ni časti, ne blaga na tem svetu, da bi bilo imenitniši kakor ka-toliška vera.“ Pa ravno ti veri dandanes nevarnosti proté. Zakaj godi se, kakor je pisal sv. Pavel do Timoteja: Prišel bo čas, ko zdravega nauka ne bodo terpeli, te-muč si bodo po svojih željah izbirali učениke, kateri ušesa zgačejo, in bodo od resnice ušesa obračali. (II. Tim. 4, 3.) Tudi našim očetom se je tako godilo. Marsikteri so se dali od novovercev premotiti; ali njim v čast moramo

reči, da niso v zmoti ostali, ampak se zopet v katoliško cerkev povernili. Zato nam pa tudi zdaj toliko bolj s sv. Pavlom priporočajo: Čujte, ostanite v veri, moško se obnašajte, in terdni bodite! (I. Kor. 16, 13.)

2. Naši očetje nam tudi s svojim zgledom priporočajo: Očitno vero spoznavajte, kakor smo jo tudi mi neprestrašeno pred Turki in luterani spoznavali! Zakaj tudi to Jezus tirja. „Kdor koli bo mene spoznal pred ljudmi, ga bom tudi jest spoznal pred svojim Očetom, ki je v nebesih. Kdor pa mene zataji pred ljudmi, ga bom tudi jest zatajil pred svojim Očetom, ki je v nebesih. (Mat. 10, 32, 33.) Ne sramuj se toraj, kadar angelovo česenje zvoni, tudi vpričo drugih se odkriti in moliti. Spoznaj svojo vero, kadar boš duhovna s sv. popotnico srečal, poklekni in moli Jezusa v zakramentu sv. Rešnjega Telesa. Spoznaj svojo vero in vdeležuj se procesij križev teden ali na dan sv. Marka in sv. Florijana. Spoznaj svojo vero in zderži se ob postnih dnevih mesnih jedi. Če boš tudi zavoljo tega zasmehovan in zaničevan, nič se za to ne boj in ne sramuj! Ali se bo učencu bolje godilo, kakor mojstru? — Spoznaj pa tudi svojo vero, kadar po nevedoma prideš v družino in se bo zoper sv. vero govorilo. Verjamem, da nisi morebiti toliko učen, da bi zamogel zasramovavca in zasmehovavca prav temeljito zaverniti in osramotiti; ali vendar s kako besedo ali s svojim obnašanjem lahko pokažeš bogokletnežu, da ti nisi njegovih misel. Še enkrat tedaj rečem: Ne se sramovati, ne molčati, kedar pride dolžnost, svojo vero očitno spoznati.

3. Nauk naših očetov je pa tudi ta: Po veri živite! In ravno to bi Vam preč. poslušavci danes še posebno rad na serce položil. In zakaj? Imel sem pred malo časom čast, da sem se z nekim imenitnim, v resnici učenim gospodom ravno o ti reči pogovarjal. Vprašan sem bil: Kaj da mislim, je li zdaj zastran katoličanstva kaj bolje? Odgovoril sem: Da! ker je gotovo, da se zdaj vera bolj očitno kakor nekdanj spoznava. Tudi gospod so bili teh misel; le pristavili so, da samo očitno spoznanje še ni zadosti, ako pa ljudje tudi po veri ne živé.

In na to so me gospod vprašali: Ali pa zamorete reči, da ljudje po veri žive? In na to vprašanje sem bil prisiljen reči, da tudi jest sam ravno tega pogrešam. Zato Vas pa danes toliko bolj prosim: katoličani, živite po veri! Zakaj sv. Jakop pravi: Kaj pomaga, moji bratje, če kdo pravi, da ima vero, del pa nima? In bo li vera mogla zveličati? Kakor je truplo brez duše mrtvo, tako je vera brez del mrtva. (2, 14, 17.) In sv. Pavel pravi: Pravični iz vere živí. (Hebr. 10, 38.) Zato je tudi pisal sv. Krizostom: „Ako tudi v Boga Očeta, Sina in sv. Duha veruješ, pa po tem ne živiš, ti to ne bo nič pomagalo v večno življenje.“ Zakaj ne vsak, kdor pravi: Gospod, Gospod! pojde v nebeško kraljestvo, ampak ta, kateri stori voljo nebeškega Očeta. Toraj ta, kateri natančno spolnuje Božje in cerkvene zapovedi; kateri se hudega varuje in dobro stori. Kaj pomaga človeku, če bi tudi veroval besede sv. Pavla: Da ne nečistovavci, ne malikovavci, ne prešestniki, ne mehkužni, ne nečisti s svojim spolom, ne tatje, ne lakomniki, ne pijanci, ne preklinjevalci, ne roparji ne bodo posedli Božjega kraljestva (I. Kor. 6, 9—10); ako se pa teh in enakih pregréh ne varuje? Kaj pomaga človeku, če je tudi njegovo ime zapisano v kerstne bukve, ako pa slabše živi kakor jud ali ajd? Pri sodbi ne bo zadosti, samo dokazati, da si bil katoličan; ampak pretehtale se bodo tudi tvoje dela, djanja, tvoje življenje. Ako to ni bilo po katoliški veri vravnano, ti tudi samo ime „katoličan“ nič ne bo pomagalo. Če tedaj spoznamo, da je bilo dozdej naše življenje pomanjkljivo ali še celo napčno, tedaj „verzimo od sebe dela teme, in oblecimo orožje svitlobe. Kakor po dnevu pošteno hodimo, ne v požrešnosti in pijanosti, ne v nečistosti in nesramnosti, ne v kregu in nevošljivosti; temuč oblecite Gospoda Jezusa Kristusa.“ (Rimlj. 13, 12. 13. 14.)

4. S pomočjo Jezusa Kristusa svoje dolžnosti dopolnovajte, to nam naši očetje še k sklepu priporočajo. Sej tudi sv. Pavel piše: Prosim vas, da spodobno živite po poklicu, k kateremu ste poklicani. (Efež. 4, 1.) In tako živite po svojem poklicu, svoje dolžnosti dopolnujte

najpred: a) Vi starši, ter izredite svoje otroke v podučevanju in svarjenju Gospodovem. (Efež. 6, 4.) Bog Vam je otroke dal, in zopet jih bo od vas tirjal. Skerbite, da se nobeden vaših otrok zavoljo vas pogubil ne bo. Velikoveč podučujte in svarite jih, da bodo živeli Bogu na čast, vam v veselje in sebi v zveličanje. — Pa tudi b) vi gospodarji in gospodinje dopolnite svoje dolžnosti, ne pozabite besed sv. Pavla: Ako pa kdo za svoje, in zlasti za domače nima skerbi, je vero zatajil, in je hujši od nevernika. (I. Tim. 5, 8.)

Če imata gospodar in gospodinja skerb za svojo živino, toliko več skerbi je treba imeti za svoje posle in druge podložne. Treba jih je opominjati in k dobremu napeljevati. Da bodo pa opominvanja več zdale, zato pa svétva sv. Pavel Titu: „V vsih rečéh skaži sam sebe zgled dobrih del, v náuku, v čistosti, v resnobnem obnašanji.“ Zakaj besede ginejo, zgledi pa presunejo!

Spolnujte svoje dolžnosti tudi c) vi keršanski možje in žene. Prevzela sta dolžnost se ljubiti, in si življenje polajševati, eden drugega podpérati in si pomagati. Zato pa pravi sv. pismo: Mož naj ljubi svojo ženo; — in žena naj bo možu podložna. Ali vender mož naj nima svoje žene za služabnico, ampak za pomočnico. Ali ker je zakonski stan v resnici težaven stan, zato pa tudi pravi sv. Pavel: Eden drugega bremena nosite, in tako bote dopolnili Kristusovo postavo. (Gal. 6, 2.)

In tebi d) mladeneč veljajo besede, ktere je nekdam stari Tobija govoril svojemu sinu: „Vse dni svojega življenja imej Boga v spominu, in varuj se, da kdaj ne privoliš v greh, in da v némar ne pušáš zapoved Gospoda, našega Boga. Varuj se, moj sin, vse nečistosti, in napuha ne pušaj gospodovati ne v svojih mislih, ne v svojih besedah; zakaj v njem se je vsa spačenost začela.“ In modri Sirah ti priporoča: „Moj sin, podperaj svojega očeta v njegovi starosti in ga ne žali v njegovem življenji. Če tudi njegov um oslabi, imej poterp-ljenje ž njim, in ga ne zaničuj v svoji moči; zakaj do-brota, ki jo skažeš svojemu očetu, ne bo pozabljena.“ (3, 14, 15.) O mladenči! prav globoko si te besede

danes v serce vtisnite in po njih ravnajte in tako svoje dolžnosti dopolnujte, in angel varh bo tudi vas spremleval, kakor nekdanj mladega Tobija; in enako njemu bote tudi vi v tolažbo svojim staršem.

e) Slišale ste, dekleta, kako da se je v času turških vojsk devicam godilo, kako so neverci grozovito in silovito skrutili, jih v sužnost vlačili, sultanom v dar pošiljali!... O kako strašna je bila njih osoda! Pa tudi zdaj vaša čistost ni brez nevarnosti; moti vas satan, hudobni, spačeni svet, pa tudi lastno nagnjenje: toraj zgodovinski zgledi starih časov vam priporočajo, da bodite tudi vé tako serčne, kakor je bila marsiktera ob času turških vojsk, ter skerbno varujte svoj zaklad, svoj venec, svojo lilijo, svojo čistost!

Ne zapravite, kar je vam v nar večí čast, v nar večí lepoto, pa tudi v nar večí plačilo! Sej je Jezus sam rekel: „Blagor njim, kateri so čistega serca; ker oni bodo Boga gledali.“ Pa ne samo, da bote Boga gledale, ako bote svojo čistost ohranile in obvarovale, ampak vé bote tudi neveste Kristusove, vé bote angelom podobne. Je li mogoče kaj več doseči? In ali vas ne bo to naklonilo, zapeljivcev se varovati, pred nevarnostjo bežati, se braniti, in raji umreti, kakor pa svojo čistost zgubiti?

f) Vam pa, otroci, se priporoča: Bežite pred grehi, kakor pred kačo. (Sirah 21, 2.) Nikar ne zgubite svoje nedolžnosti, nikar v greh ne privolite! Vender to še ni zadosti. Priporočuje vam še sv. Pavel: Otroci, bodite staršem v vsem pokorni; zakaj to je Bogu dopadljivo. (Kol. 3, 20.) Bodite pokorni, kakor je bil Jezus pokoren, ter rastite kakor v starosti, tako v modrosti in prijetnosti pri Bogu in pri ljudéh.

To, preljubi v Kristusu! nam priporočajo dela naših očetov, ki so jih storili svoje dni. In po njih zgledu ravnajmo in prejeli bomo veliko slavo in večno ime, ki bo zapisano v bukve večnega življenja. Amen.

Založilo katoliško društvo za Kranjsko.
Tisk Blaznikov v Ljubljani.

